

1 'ברכות ד' ז' ע"ב בסוף, א"ר רבי יצחק דרבי נחמן... מלא חיים'

2 'רמב"ם פרק ח' תפלה פלגא ד' א'

פאן ע' תפלה ב' ביבור פא ד' תפלה ע' ביבור כ' ד' שפלה תתקב' ד'

3 'ש"ע אורח סי' ז' ס"ט, ... מתפללים ומ"ב ס"ק כ"ח, ותפלה ב' ביבור... י"ח ב' ביבור'

ע' ר"ן פא דוקא כשעשה מתפללים יחד - ואפילו אם נמצא מנחם בבית כנסת בשעת התפלה אבד אין עשה מתפללים - אין תפלתם נחשבת תפלה ב' ביבור.

4 'משנה נגידה ד' כ"ט ע"ב, ... פחות מעשרה ורש"י, ונ"א ע"ב, ... כאן עשרה'

דבר שבקדושה (קדיש, קדושה, ברכו) בעשה מונקדשתי בתוך ב"י

5 'תוס' שם ד"ה ואין פורסין, ... בקיאין עכשיו'

אם יש מנחם בבית כנסת אבד מקבלתם כבר שמו ברכו וכו' - לפי ר"ת אין לומר ברכו אלא אם נמצאים ז' שלט שמו, ויש אומרים ו' שלט שמו, בספר פ"ש כתוב ה', תוס' פתירו ב'ג', ובשם רש"י אומרים שאפילו אם נמצא אחד בלבד שלט שמו מותר לומר ברכו בשביל.

6 'ש"ע אורח סי' ס"ט סעיף א' דברי המחבר ורמ"א, ועכשיו... וכו' ומ"ב ס"ק ג', ד'

פלגא כתלמידי רש"י שאומרים קדיש קדושה וברכו אף בשביל פיחיד שלט שמו ובלבד יש שם מנחם אנשים בסך הכל, ולכתחילה מחמירים כשיש פ"ש אומרים בתוס'

'ש"ע אורח סי' קמ"ט סעיף א', וביאור פלגא ד' פחות מ'

בקריאת התורה פסק ב"ד שאין קוראים בשביל פחות מ' שלט שמו.

וא"כ - תפלה ב' ביבור היא כשעשה מתפללים יחד קריאת התורה היא ע"ב בו שלט שמו (בנכחות עשרה) דברים שבקדושה (קדיש קדושה וברכו) אפ"י בשביל פיחיד שלט שמו (בנכחות עשרה).

למדנו שפסוקים של תפילה בליבור קיימת אך ורק כשעשרה מתפללים יחד. אין קורין בתורה אלא
בנכחות עשרה כשדפחות שש מהם עדיין לא שמעו קריאת התורה, ואין דברים שבקדושה (קדיש
קדושה וברכו) נאמרים אלא בעשרה ובתנאי שאחד מהם עדיין לא שמע קדושה וברכו.
אתה. עליו לברך את מי אפשר לברך למנוח.

1' עו"ע או"ח סי' נ"ה סעיף א', וכן ה' וכן ה' ס"ק ע"א

בגלל הפסוקים שכן מדאורייתא אין להחשיב יחד עשרה אלא אם כפי שיש להם סמיכות - דפי"ן
שתי עשרות באותו מקום, אבל בדבר שסומכים על החזקה וכל שפסוקים לא בר-מנוח אלא אומרים
סומכים גדלו לו שתי עשרות, ופסק הרמ"א שדין עשרה לתפילה וכו' הוא מדרבנן וא"ל לבדוק.

2' ע"פ בשו"ע סעיף ד', ומ"ב ס"ק כ"ד, ...פי"ט

יש נפשים לברך קצת כשעירי למנוח, ויש אין מברכים אותו אלא כשבידו חומש - ופי"ט א"כ דוקא
לדברים שבקדושה יש חיוב לאומרם, וברב מחמירים שכל לברך קצת ככל.

3' עו"ע ע"פ סעיפים ט' ו"ו, וכן ה' ס"ק מ"ב

הנצרך נעשה בר-מנוח משפיע יום הולדת פי"ט, ואם נלד בשנה פשוטה באדר ושנת י"ט היא שנה
מזוברת לא נעשה בר-מנוח אלא באדר ב'.

אז ע"פ של ל"ו היא בגלל שפ"ט היא חייב במנוח אבל אין מקיים אותה -

4' עו"ת אחרת משפ חלק או"ח או' סימן כ"ט

ר' משה ז"ל חידק בין ששת הדינים של מנוח:
הדין של תפילה בליבור מחייב ששערה יתפללו יחד ויכול לפנות אין יפוד' בלתי שומר תורה
ומנוח בכל מקומות ומחייב אין תפילות אלא אלו שדין חייבים בקריאה - יש להסתפק אם אין שייך
שומר מנוח נקרא בר חיובא (וכ"ע א"כ אין מנוח בתורה) - ומחייב יש מקום לפחמי' ולא לברכו,
אבל ע"פ דבר שבקדושה אין לריק אלא נכחות. אדר' וכל ישראל בכלל.

דלא מקיימי הוא כלא מתחייבי במקום שלא נאמר
לשון ששייך ע"ז גופא, ולכן אם אך עתה מתפללים
יש מקום להתיר לצרפם אף לדידהו, אבל לדין
לברכו ולקדיש ולקדושה יש לצרפם, ואם ישמעו
להש"ץ יכול לומר כל התפלה להוציאם דכיון
שמחוייבין בתפלה יכול להוציאן אבל מעלת תפלה
בצבור מסתבר שלא יחשב, אבל יש לעשות כן
בשעה"ד לצאת ידי קדיש וקדושה וברכו.

ולענין קריאת התורה שצריך דוקא שיהיו כולם
או רובן מחוייבין הוא ג"כ בספק זה שבארת
להסוברים דבעי רוב מנין הפריסת שמע, כי גם קה"ת
שבעינן עשרה משמע במגילה שם שהוא מדין דבר
שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה.

משה פיינשטיין

4' נשאלתי מתלמידי הרב ר' אברהם יוסף ראזענבערג
שליט"א אם יש בשעת הדחק לצרף מחללי
שבתות לעשרה, והשבתי דלמנהגנו שאף בשביל
יחיד פורסין על שמע ואומרים קדושה כתלמידי
רש"י בשם רש"י שהביאו תוס' במגילה דף כ"ג
ואיפסק כן בש"ע או"ח סי' ס"ט יש לצרפם, דהא
כיון שמקרא אחד ילפינן הדין בקדושה השם ליהרג
בשאר עבירות שהוא בעשרה, והדין שאין אומרים
דבר שבקדושה בפחות מעשרה, ולכן כשם שקדוש
השם ליהרג הוא מחייב אף לפני עשרה כופרים
ומומרים אם אך הם מישראל כדמוכח כן מהא
דסנהדרין דף ע"ד דפשיט בעית ר' ירמיה בתשעה
ישראל ונכרי אחד שאינו מחוייב אלא כולוהו
ישראל דאתא תוך תוך ממרגלים שהיו כולוהו ישראל
כדפרש"י והתם הא היו כופרין בפרהסיא שגרעי
ממחללי שבתות עיין בערכין דף ט"ו, אלמא שלזה
עדיפי מומרים מנכרים א"כ בהכרח שגם לענין
לומר דברים שבקדושה מצטרפי.

אבל להסוברים דבעי לכה"פ רוב מנין אפשר
שכיון דלא מקיימי יש להחשיבם כלא מתחייבי
כדסברי התוס' כן לענין שחיטה שלא מיחשבי בר
זביחה ולכן אפשר שלא יצטרפו כדסובר הפמ"ג
וגם לדידהו יש לפקפק דאולי רק התם משום
שמפרשין דמה שמצריך תורה שהשוחט יהיה בר
זביחה שהוא מקרא דמובחת שילפינן מה שאתה
זובח אתה אוכל יש בלשון הזה גם שיהיה זובח
למעשה כמו שיש בלשון הזה שיהיה מחוייב בזביחה,
וכן בגיטין דף מ"ה שממעט מוקשרתם כל שאינו
בקשירה שפסול לכתובת סת"מ אף מומר גמי משום
שבלשון זה יש גם שיהיה קושר למעשה כמו שיש
בלשון שיהיה מחוייב בקשירה, אבל לא משום שסברי

דנדן עין פקן מלכרל מנן עשרה, אבד ר' משה פוכיח עס מ' סויון שומר מלות בכלד, עדפ' מלכרל מנן (אלכא שפסתפק אס פוא בר תפילת ובר קריאת פתורה). ישנ אד אנשים שריופס מנן לכא פיע-

1' שו"ע או"ח סי' נ"ה סעיף ו', ומ"ב ס"ק ע"ד

לפי פשו"ע עס מ' סויון באמלכ התפילת או שפוא יש מלכרל מנן, אבד פכ"ז חולק, ופסק פמ"ב עכתחלה יש לעורר אותו - MENI-עס אי אפשר לעורר אותו מלכרל

2' שני ברורה שס ס"ק ע"ב

פמ"ב פביא מחלוקת אס פשו"ע בא לכתר לירול פויד שיש או מתפלל או אפי' יותר מחד ובלבד שרובם ערים, ופכריע שלענן יש - עלפי פכ"ז אפי' אחד אינו מלכרל - אין לפקד אפילו בשעת פדחק אלכא ביחיד, אבד בשעת פדחק אפשר ללכרל אד ארבעה שמוידים באמלכ התפלל.

בשו"ע מלין דברים עככאורה סותרים לדבריו כאן-

3' שו"ע או"ח סימן קכ"ד סעיף ד' דברי המחבר, מני ברורה ס"ק י"ט

אס אין תשע שמוינים לחזרת פשו"ע קרובים ברכותיו לפיות ברכות לבסלע אד כד' עס פשו"ע ודע מראש עכא יפיו תשע שמוינים אדיל שיתכוון שחזרת התפלל עלו תפי' נדב - ולכאורה ל"ל חזרת פשו"ע שני ענן אס דברים שבקדושה אין פיש מלכרל -

4' ביאור העכפ סי' נ"ה סעיף ו' ד"ה או שפוא יש

מורה בב"ד שדין על פשו"ע פוא עס בחזרת פשו"ע - אלכא שבב"ד פמ"ב פחמיר ביש מנן חש ברכה לבסלע, וצ"כ מה שכתב פשו"ע שקרובים ברכותיו לפיות ברכה לבסלע אין פכוונג שפן לבסלע MENI, ובמקום לורק אפשר לפתח חזרת פשו"ע אפי' כששש בלבד אמרו לפתפלל (אבד ל"ל עס למה כשודע עכא יפיו תשע שמוינים י"ל לפתפלל בתורת נדב)

5' שני ברורה סי' נ"ה ס"ק ב', כתב פכ"ז...

שיטת כ"ז אפשר לפיד קדיש אצ"פ עכא פ" מן בפיככ"ס בשע שמוינים את פדבר פחמ"ב את פקדיש, פמ"כ חולק - ופמ"ב מכריע שיקרא ע' פסוקים אחר ששעל מנן.

6' שו"ע או"ח סי' נ"ה סעיף ח', ומ"ב ס"ק ע"ח

לפי פכ"ז חרש פמדבר אצ"פ שאין דין בכל מקום כשכפ בכל זכות אי אפשר ללכרל לעשרה שפרי אינו שומע - אבד פמ"ב פביא מפרב אחרונים, יש ללכרל (ופסתפק לענן נשיאת כפיס וקריאת פתורה - ולמנן לקריאת פמלכ ודאי אינו מלכרל).

7' שני ברורה סי' תקפ"ט ס"ק ד', חרש שמוע...

פמ"ב פוסק ששמוע צ"י מכשיר שיעד דין כשומע עכד דבר.

8' שו"ת אגרות משה חלק או"ח ב' סימן ק"ח

ר' משה פסתפק אס אפשר ללכרל יד' חובת שיעד צ"י שיעד דרך רמקול - ולמאש פחמיר, ולכאורה כן פוא במכשיר שיעד אלכרול.

<p>לכן אפשר שגם הקול שנעשה בהמיקראפון בעת שמדבר ששומעין אותו הוא נחשב קולו ממש וכן הא יותר מסתבר. וגם לא ברור הדבר מה שאומרים שהוא קול אחר. ומטעם זה אפשר אין למחות ביד אלו שרוצים לקרא המגילה ע"י המיקראפון מצד ההלכה. וקולקול למצות אחרות שהוא לשופר וקריאת התורה בשבת וי"ט אי אפשר לבא מזה דהא אסור לדבר במיקראפון בשבת ויום טוב ובמצות דבור שבהול אם גי' יקרא במיקראפון הא אם אין למחות במגילה כ"ש באלו.</p> <p>אך מ"מ כיון שלא ברור להיתר והוא ענין חדש, בכלל יש למחות כדי למנועם מלרדוף אחרי חזרות אחרות שלהוטים בזה במדינות אלו כמו שכתב בתר"ה.</p> <p>ידידו מוקירו.</p> <p>משה פיינשטיין</p>	<p>⁸ הנהגה בדבר קריאת המגילה ע"י מיקראפון קשה לומר בזה הלכה ברורה כי לא נתברר כראוי איך נשמע ע"י זה ע"י אנשים הראוי לסמוך עליהם. ולכן אין ראוי לקרא המגילה שישמעו ע"י המיקראפון ועד עתה כמדומני שלא נשאלתי על זה לומר בזה הלכה ואיני זוכר כלל מה שכתב בתר"ה בשם רב צעיר אחד שאמרתי שאין למחות בידם.</p> <p>אבל מה שפשיטא ליה לכתר"ה שאין יוצאין בשמיעה ע"י מיקראפון מטעם שהוא כמו ששומע מאינו בר חיובא לפי"מ דאומרים המומחים בטיבו של מיקראפון שלא מוציא ממש הקול של האדם המדבר אלא הדי הברה בעלמא. ולא דק בתר"ה בלשונו דאין שייך זה לקול הברה שבמגני' דר"ה דף כ"ז שהרי הכא נשמע קול חוק ובריא אך כונת בתר"ה היא שאומרים שנשמע קול אחר שנברא מקולו ולכן שייך דמיונו לנשמע מלאי בר חיובא דקול הברה לא שייך ללאו בר חיובא. הנה לידי מטפא טובא אף אם נימא שהאמת כאמירת המומחים שלא נשמע קול האדם אלא קול אחר שנעשה מקולו. מטעם שכיון שעכ"פ רק כשהוא קורא נשמע הקול יש להחשיב זה כשמיעת קולו ממש דהרי כל זה שנשמע עושה קולו ממש. ומנין לנו עצם כח השמיעה איך הוא שאולי הוא גי' באופן זה שנברא איה דבר באויר ומגיע לאונו. וכן מסתבר לפי מה שאומרים חכמי הטבע שהקול יש לו הלוך עד האזן וגם יש קצת שיהיה זמן בהלוכו, ומי"מ נחשב שהוא קול האדם</p>
---	---

למדנו שאין דבר שבקדושה נאמר בפחות מעשרה ואין קורין בתורה בפחות מעשרה - ועשרה שמתפללים נקראות תפלתם תפלת רבים. נשאלת השאלה: האם עשרה בני אדם המתפללים בעשרה בתים באותה עיר באותה שעה נחשבים כליבור? ואם כן, לשיטת הפולחן, היא תפלה בליבור - והוא הפולחן בליבור? בשעה שהליבור מתפללים?

המשנה בפסחים אסקתה בדיני קרבן פסח שפואו בכלל קדשים קלים שנאכל בתוך ירושלים בלדג, ואם יצא פשוט מחוץ לחומות ירושלים נפסד -

1' פסחים דף פ"ב ע"ב במשנה, מן פאגל ופלנים... ורש"י

המשנה קובעת את הגבול המדויק של ירושלים - בשר קדשים קלים שיצא מחוץ למקום נקישת הדלת של חומת העיר נפסד, אבל כל עובי החלונות שבתוך החומה נדון כירושלים

2' ע"ב ב"מ, מ"ב ע"ב במשנה, רב יצחק רב... שבשמים, ורש"י

דפי רב אין מלכדים למנין אלא פנמיא באותו חדר אבל דא מי שמוציא מחוץ לדלת, ורבי יושע בן לוי סובר שאין הדלת מפסקת (ולא ניתן שום הגבלה בלגז למיקומם של המתפללים)

ופנה, לענין תירוף דמיאון מפורש במשנה בברכות הפדרה אחרת -

3' ברכות דף נ' ע"א במשנה, שתי חבורות... ואלו מנין לעצמן

המשנה משעשע שני תנאים דלירוף - שיפיו באותו בית, ושיראו אלו את אלו, פתוס' ע"פ מפרשים את המשנה אחרת -

4' תוס' ע"ב ע"ב במשנה, ופא דנקט... אין מנין

אפי' בבי' בתים כל שיכונים דראות אלו את אלו מלכדים.

5' ע"ב ע"ב במשנה, י"ג, י"ד, ט"ו

הש"ע פסק כרב שהוציא מחוץ לפתח אינו מלכד - ואם רואים זה את זה מלכדו כיון שראינו בדיון מיאון, ואם שיש צומח מלכד את הפולחן בשני החדרים.

6' ביאור פ"ב ע"ב במשנה, ופא דנקט

לכתחלה אין לסמוך על מה שרואים זה את זה, אלא ידקדקו שכולם יצאו באותו חדר

7' ע"ב ע"ב במשנה, כ'... דענות

אחרי שיש מנין בחדר אחד, גם מי שמוציא מחוץ יכול לענות, ועדיין לא מניין אם המתפלל בחדר פשוט נחשבת תפלתו תפלה בליבור -

8' משנה ברורה ע"ב ע"ב במשנה, וכתב פ"א...

דפי פ"א אין לו מעלת המתפלל אם פליבור אבל פ"ב כ' מקל אס אין גישא לחדר שפואו ע"פ זולת דרך פחדר בו נמיא פנמיא.

למדנו אין דבר שבקדושה נאמר בפחות מאשר-

1' שו"ע או"ח סי' נ"ה סעיף ב' דברי המחבר, ומ"ב ס"ק ו'

אם פתחילו בעשרה וי"א ומקצתם באמ"צ אומרים אותו דבר שבקדושה אצ"פ של א נשאר מנין, דין זה שייך בקדיש, קדושה, קריאת התורה, קריאת הפסוק, ואפי' נשיאת כפים.

2' שם בשו"ע סעיף ג' דברי המחבר, ומ"ב ס"ק ט"ו

אם פתחיל הש"ס את חזרת הפסוק בעשרה וי"א ומקצתם, אם נשאר שש אפ"ש לומר את חזרת הש"ס ולהגיד קדושה.

3' מ"א שם סעיף ג'...ענין אחר, ומ"ב ס"ק י"ח וי"ט

אם צד של א פתחיל הש"ס את חזרת הפסוק נשאר ב"ד מנין אסור לו לפתחיל את חזרת הפסוק, אב"ד אם פתחיל אפי' ברכה ראשונה של חזרת הש"ס וי"א אחר ג אפ"ש אש"ש, ג ח"י קדיש, וקדיש מתקב"ל אחר ובא ענין-אב"ד אין קורין בתורה.

4' שם ברור שם ס"ק י', וכתבו פאחרונים...

אצ"פ אין נשיאת כפים נחשבת לחלק מחזרת הש"ס ומחילא אין הפנים צוים לדוכן אם אין מנין בביכ"ס, בכל זאת נאמר הש"ס או"א ברכנו...

5' שם ברור ס"ק כ'

אין אומרים קדיש אחר ענין אם אין מנין ואפי' אם ה" מנין בשאר אומרי ענין.

6' שו"ע שם סעיף ג', ותפלת ארביית... מ"ב ס"ק כ"ב, ובפ"ד ד"ה ותפלת ארביית

ב"ד אם י"א באמ"צ ברכות ק"ש אומר ח"י קדיש לפני שמונה עשרה אב"ד אפ"ש את הקדיש של אחר הש"ס, אב"ד אם פתחילו שמונה עשרה אומרים קדיש מתקב"ל (וכן במנחה)-ובמ"ש ג אפ"ש את ח"י קדיש לפני אותה קדושה, אב"ד בשחרית כל של א פתחיל בחזרת הש"ס אצ"פ שפתע"ל בעשרה אין אומרים שם קדיש.

דיני מנין

(אין דבר שבקדושה נאמר אלכא בעשרה שניא ונקדשתי... בני ישראל, ואין עדה פחותה מעשרה שניא) פארה...
...הזאת אצל המרגלים שמאוו ולכן אין ליבור פחות מעשרה)

שנים וצדדים אינם מלכדים

קטנים (מפני שיש בהם שערות/מירבון עד שפירי' בן י"ג - ואם נולד בארץ ב' או ב' מלבו עד לארץ ב'): י"א מלכד' עשירי/ י"א מלכד' עשירי עס חומש/
מ"ב- אין לסמוך על קאן כולל

תפלה בליבור

(אין בקב"ה מואס בתפלתן של רבי'ס/ אינתי את ר'ון בזמן שפליבור מתפללין)

עשרה מתפללים יחד: רב- באותו חדר/ תוס' (ש"ע, מ"ב בדיעבד)- וכן אם רואים זא"ז ואפי' בחדר אחר
אם עשרה מתפללים בחדר א' ואז א' אומר מחוץ לחדר: ח"א- אינן בכלל תפלה בליבור/
רדב"ז- אם אין גישת למקום אלכא דרך פחדר נקראת תפלה בליבור
אם אינן יכולים לתפלה בליבור לפחות יתפללו בשעה שפליבור מתפללים

דברים שבקדושה

(אין דבר שבקדושה אלכא בעשרה)

כשאין שומרי מלוות: א"ע מלכד'ס, ולקריאת פתורה חייבים לראותין בקדושתה
חרש פחדר ואינן שומע: ט"ז אינן מלכד'ס (ואם שומע דרך מכשיר- מ"ב מלכד'ס/ א"ע מ- מכשיר אלוקסרונ' ורמקום ספק)
כשאקבלתם אינן מלכד'ס: אם אין ט' פמאנינ'ס בחזרת פשי' קרובים ברכותו לפנות להכנה וזד' לתפלה בתורת נידה

כשאחד אוחז באמל'ע שומע: שום מלכד'ס

כשאחד ישן/ שומע- מלכד'ס/ ט"ז (ח"ב לענן חזרת פשי')- אינן מלכד'ס

כשר' אוחזים באמל'ע שומע: ב' דעות במ"ב

כשר' ישנם י"א במ"ב- מלכד'ס/ ט"ז (ח"ב) אין מלכד'ס

כשאקבלתם כבר י"א ודי חובתם: ר"ת- ז' ע' אלכא שמעו/ י"א בתוס' (בפ"ט בקרי'ת)- ו' ספר פישר- פ"ו תוס' ג' רש"י (ש"ע) אפי' א'
אמירת קדיש כשאלכא פיו עשרה בשעה שנאמר מה שמחייב את הקדיש: ט"ז- אומרים קדיש מ"ב- יאמרו ג' פסוקים בליבור
פתחילו בעשרה וי"א מלכד'ס מותר ללמוד

סחרית: פתחילו חזרת פשי' אמרים את חזרת הפלה עם קדושה, א"א ברכו. ח"י קדיש וקדיש תתקבל

מנחה: פתחילו חזרת פשי' אמרים ואמרים קדיש תתקבל

ערבית: אמרו ברכות קדיש בעשרה אמרים ח"י קדיש לפני פתחלה, פתחילו בעשרה אמרים קדיש תתקבל

במז"ש: פתחילו בעשרה אמרים ח"י קדיש לפני ופי' נעם וקדיש תתקבל

(ודי' פליבור בשני חדרים כנ"ע בתפלה בליבור)